

การค้าปลีก...ภาคธุรกิจสำคัญของอินเดีย

การค้าปลีก¹ (Retail) ถือเป็นภาคธุรกิจที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจอินเดียค่อนข้างมาก โดยในปี 2548 ยอดขายปลีกในอินเดียมีสัดส่วนราว 10% ของ GDP และเป็นแหล่งจ้างงานใหญ่อันดับ 2 ของประเทศ รองจากภาคเกษตรกรรม ทั้งนี้ บริษัท A.T. Kearney² ซึ่งเป็นบริษัทที่ปรึกษาทางธุรกิจที่มีชื่อเสียงระดับโลก คาดว่า ในปี 2549 ยอดขายปลีกในอินเดียจะขยายตัวราว 13% จากปีก่อน เป็น 350 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ขณะที่บริษัท Ernst & Young ประเมินการว่า ยอดขายปลีกในอินเดียจะเพิ่มขึ้นเป็น 400 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ภายในปี 2553 อันจะทำให้ตลาดค้าปลีกของอินเดียมีขนาดใหญ่ติดอันดับ 1 ใน 5 ของโลก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าธุรกิจค้าปลีกในอินเดียยังมีแนวโน้มที่สดใสและกำลังเป็นที่สนใจของบริษัทค้าปลีกชั้นนำของโลกหลายแห่ง

อินเดียเป็นตลาดค้าปลีกที่น่าสนใจ ?

จากรายงานเรื่อง “2006 Global Retail Development Index : GRDI” ที่จัดทำโดยบริษัท A.T. Kearney และเผยแพร่เมื่อเดือนเมษายน 2549 ระบุว่า อินเดียเป็นประเทศที่น่าเข้าไปลงทุนในธุรกิจค้าปลีกมากที่สุด ติดต่อกันเป็นปีที่ 2 โดยมีปัจจัยเกื้อหนุนสำคัญหลายประการ ทั้งปัจจัยภายนอกจากการเริ่มอึมตัวของตลาดค้าปลีกในจีน และปัจจัยภายในจากเศรษฐกิจอินเดียที่ขยายตัวในระดับสูงกว่า 8% ในช่วงปี 2546-2548 อีกทั้งยังเป็นตลาดขนาดใหญ่ด้วยจำนวนประชากรกว่า 1 พันล้านคน นอกจากนี้ เมื่อเดือนมกราคม 2549 ที่ผ่านมามี รัฐบาลอินเดียได้อนุญาตให้บริษัทค้าปลีกต่างชาติที่ขายสินค้าเพียงยี่ห้อเดียว (Single-brand Retail Company) เข้ามาลงทุนและถือหุ้นในธุรกิจค้าปลีกในอินเดียได้ไม่เกิน 51% ของจำนวนหุ้นทั้งหมด โดยต้องได้รับการอนุมัติลงทุนจาก Department of Industrial Policy and Promotion สังกัดกระทรวงพาณิชย์และอุตสาหกรรมของอินเดีย และ Foreign Investment Board Promotion (FIBP) สังกัดกระทรวงการคลังของอินเดียก่อน³ ทำให้บริษัทข้ามชาติจำนวนมากจากหลากหลายธุรกิจสนใจจะเข้ามาลงทุนในธุรกิจค้าปลีกในอินเดีย อาทิ Gap (ธุรกิจเครื่องนุ่งห่ม), Timex (ธุรกิจนาฬิกา), Nokia (ธุรกิจโทรศัพท์มือถือ) และ Adidas (ธุรกิจเสื้อผ้าและอุปกรณ์กีฬา) เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ยังมีอุปสรรคบางประการในการทำธุรกิจค้าปลีกในอินเดีย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาระบบสาธารณูปโภคที่ยังไม่พร้อม ต้นทุนด้านอสังหาริมทรัพย์และภาษียังอยู่ในระดับค่อนข้างสูง กฎหมายแรงงานขาดความยืดหยุ่น รวมถึงสภาพสังคมของอินเดียที่มีความแตกต่างกันในแต่ละรัฐ ทั้งด้านภาษา วัฒนธรรม และกฎหมาย ฯลฯ ทำให้นักลงทุนจะต้องศึกษาข้อมูลของแต่ละรัฐอย่างถี่ถ้วนก่อนการลงทุน เพื่อให้การเข้ามาดำเนินธุรกิจค้าปลีกในอินเดียประสบความสำเร็จด้วยดี

¹ หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการขายสินค้าหรือบริการให้กับผู้บริโภคคนสุดท้าย (End Consumer) ซึ่งไม่ได้ซื้อไปเพื่อจำหน่ายต่อ แต่จะซื้อไปเพื่อบริโภคเอง ทั้งนี้ ผู้ค้าปลีกจะซื้อสินค้ามาจากใครก็ได้แต่ต้องขายสินค้าให้กับผู้บริโภคคนสุดท้ายเท่านั้น

² บริษัท A.T. Kearney ได้จัดทำรายงาน Global Retail Development Index ขึ้นเป็นประจำทุกปีตั้งแต่ปี 2543 เพื่อจัดอันดับประเทศในกลุ่ม Emerging Markets จำนวน 30 ประเทศทั่วโลก ที่น่าเข้าไปลงทุนในธุรกิจค้าปลีกมากที่สุด ทั้งนี้ ผลการจัดอันดับในปี 2549 ปรากฏว่า อินเดียเป็นประเทศที่น่าเข้าไปลงทุนในธุรกิจค้าปลีกมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ รัสเซีย เวียดนาม ยูเครน และจีน ตามลำดับ

³ ตั้งแต่ปี 2540 เป็นต้นมา รัฐบาลอินเดียได้อนุญาตให้นักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุนในธุรกิจค้าปลีกในอินเดีย แต่จะอนุญาตให้เปิดแฟรนไชส์เท่านั้น

ประเภทการค้าปลีกในอินเดีย

การค้าปลีกในอินเดียปี 2548

ประเภทการค้าปลีก	ยอดขาย (พันล้านรูปี)	การเปลี่ยนแปลง (%)	สัดส่วน (%)
• การขายปลีกในร้านค้า	3,320.5	8.2	99.3
- ร้านขายของชำ	2,508.0	6.5	75.0
- ร้านขายของเฉพาะอย่าง	812.5	13.5	24.3
• การขายปลีกโดยไม่มีร้านค้า	22.0	14.4	0.7
- การขายตรง	17.4	10.9	0.5
- การขายสินค้าทางอินเทอร์เน็ต	3.8	30.0	0.1
- การขายสินค้าทางโทรทัศน์	0.8	32.0	0.1
รวมการขายปลีกทั้งหมด	3,342.5	8.2	100.00

Source : Euromonitor International, "Retailing in India", July 2006.

1. การขายปลีกในร้านค้า (Store-based Retailing) รูปแบบการค้าปลีกในอินเดียเกือบทั้งหมดเป็นการขายปลีกในร้านค้า โดยผู้ค้าปลีกจะมีสถานที่ทำการค้าถาวร เพื่อให้ผู้บริโภคเดินทางมาเลือกซื้อสินค้าได้ แบ่งเป็น

- **ร้านขายของชำ (Grocery)** เป็นรูปแบบการค้าปลีกที่มีมูลค่าสูงที่สุด ส่วนใหญ่ร้านขายของชำในอินเดียจะมีขนาดเล็กและเป็นกิจการแบบครอบครัว (มีสัดส่วนสูงถึง 77% ของยอดขายปลีกของชำทั้งหมด) ซึ่งกระจายอยู่ทุกซอกทุกมุมเมืองทั่วประเทศ ร้านขายของชำรูปแบบนี้มีข้อได้เปรียบในเรื่องต้นทุนการดำเนินงานต่ำ มีความคุ้นเคยและใกล้ชิดกับผู้บริโภคเป็นอย่างดี อีกทั้งยังมีช่วงเวลาเปิดให้บริการยาวนาน⁴ รวมถึงมีการให้บริการส่งสินค้าถึงบ้านอีกด้วย ทั้งนี้ แม้ปัจจุบันการค้าปลีกประเภทร้านขายของชำที่จัดตั้งในลักษณะของซูเปอร์มาร์เก็ตและไฮเปอร์มาร์เก็ต⁵ ในอินเดียจะมียอดขายรวมไม่ถึง 2% ของยอดขายปลีกของชำทั้งหมด แต่ก็มีแนวโน้มขยายตัวในระดับสูง โดยเฉพาะในพื้นที่ทางตอนใต้ของอินเดีย อาทิ รัฐทมิฬนาฑู รัฐอานธรประเทศ และรัฐกรณาฏกะ โดยในปี 2548 มีซูเปอร์มาร์เก็ตและไฮเปอร์มาร์เก็ตทั่วอินเดียเปิดให้บริการเพิ่มขึ้นถึง 23% และ 75% จากปีก่อน ตามลำดับ เนื่องจากร้านค้าเหล่านี้ได้รับความนิยมในอินเดียมากขึ้น จากการที่มีการตกแต่งร้านที่ทันสมัยและเป็นระเบียบ มีสินค้าให้เลือกหลากหลาย และตั้งราคาที่เหมาะสม รวมทั้งมีนโยบายส่งเสริมการขายต่าง ๆ ที่จูงใจผู้บริโภค

- **ร้านขายของเฉพาะอย่าง (Non-grocery)** อาทิ เครื่องนุ่งห่ม รองเท้า ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพและความงาม เพอร์นิเจอร์ และสินค้าคงทนอื่น ๆ เป็นต้น ซึ่งเป็นกลุ่มสินค้าที่มีการขยายตัวค่อนข้างสูง โดยมีชาวอินเดียระดับบนและ

⁴ การเปิด-ปิดร้านค้าในอินเดียถูกควบคุมโดยรัฐบาลท้องถิ่นภายใต้ Shops and Commercial Establishments Acts ซึ่งจะแตกต่างกันในแต่ละรัฐ หรือแม้แต่ในแต่ละเมืองภายในรัฐเดียวกัน เช่น Delhi Shops and Establishments Acts and Rules ระบุว่า ร้านค้าและกิจการเชิงพาณิชย์ต้องเปิดให้บริการ 9.00 น.-19.00 น. ในช่วงฤดูหนาว และ 9.30 น.-19.30 น. ในช่วงฤดูร้อน โดยต้องมีวันหยุด 1 วันต่อสัปดาห์ อย่างไรก็ตาม การบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวนี้ไม่เข้มงวดนัก ทำให้ร้านขายของชำขนาดเล็กที่เป็นกิจการแบบครอบครัวส่วนใหญ่เปิดให้บริการเกือบตลอดวัน คือ ตั้งแต่ 7.00 น.-23.00 น. และเปิดให้บริการทุกวันโดยไม่มีวันหยุด

⁵ ไฮเปอร์มาร์เก็ต (Hypermarket) คือ ห้างสรรพสินค้าที่รวมซูเปอร์มาร์เก็ตและห้างร้านสรรพสินค้าไว้ด้วยกัน

ระดับกลางซึ่งเป็นกลุ่มที่มีกำลังซื้อเป็นฐานลูกค้าสำคัญ ทั้งนี้ คนกลุ่มนี้จะเริ่มหันมาบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือยและนิยมใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตมากขึ้น รวมทั้งให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์และแฟชั่นมากขึ้น ทำให้สินค้าแบรนด์เนม หรือสินค้าที่มีคุณภาพสูงได้รับความนิยมจากคนกลุ่มนี้ค่อนข้างมาก โดยมีห้างสรรพสินค้าเป็นช่องทางการจำหน่ายที่สำคัญ ปัจจุบันได้มีการขยายการจัดตั้งห้างสรรพสินค้าเหล่านี้ออกไปตามเมืองเล็ก ๆ ของอินเดียมากขึ้น เพื่อขยายฐานลูกค้า โดยความสำเร็จในการดึงดูดลูกค้าของห้างสรรพสินค้าเหล่านี้เป็นผลจากการจัดกิจกรรมส่งเสริมการขายที่หลากหลายและน่าสนใจ

2. การขายปลีกโดยไม่มีร้านค้า (Non-store Retailing) เป็นรูปแบบการค้าปลีกที่ผู้ค้าปลีกไม่มีสถานที่สำหรับจำหน่ายสินค้า แต่จะจำหน่ายสินค้าผ่านทางอินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ หรือผู้ค้าปลีกอาจเดินทางไปหาผู้บริโภคโดยตรง ทั้งนี้ แม้ยอดขายปลีกในรูปแบบนี้จะขยายตัวสูงกว่าการขายปลีกในร้านค้า แต่ยังคงมีสัดส่วนต่ำไม่ถึง 1% ของยอดขายปลีกทั้งหมด โดยมีสาเหตุสำคัญจากการที่ผู้บริโภคชาวอินเดียชอบที่จะเห็นและสัมผัสสินค้าที่ต้องการจะซื้อโดยตรงมากกว่า เนื่องจากยังไม่แน่ใจหรือไม่ไว้วางใจในคุณภาพของสินค้าที่จะเลือกซื้อผ่านทางอินเทอร์เน็ตหรือแค็ตตาล็อกสินค้าต่าง ๆ

ผู้ค้าปลีกในอินเดีย

ปัจจุบันผู้ค้าปลีกในอินเดียส่วนใหญ่ยังเป็นผู้ค้าปลีกรายย่อยที่ใช้แรงงานในภาคครัวเรือนเป็นหลัก ส่วนการค้าปลีกที่มีระบบการจัดการที่ทันสมัย อาทิ ซูเปอร์มาร์เก็ต ห้างสรรพสินค้า เป็นต้น มีสัดส่วนน้อยมากเพียง 3% ของยอดขายปลีกทั้งหมดของอินเดียเท่านั้น เมื่อเทียบกับไทยที่อยู่ในระดับสูงถึง 40% และจีน 20% อย่างไรก็ตาม Price Waterhouse Coopers คาดว่า การค้าปลีกของอินเดียที่มีระบบการจัดการที่ทันสมัย จะมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเป็น 9%-10% ภายในปี 2553

ส่วนแบ่งตลาดธุรกิจค้าปลีกในอินเดียสูงสุด 10 อันดับแรกปี 2548

บริษัทค้าปลีก	ส่วนแบ่งตลาด (%)
1. LG Electronics India Ltd.	0.4
2. Pantaloon Retail India Ltd.	0.4
3. Raymond Ltd.	0.3
4. RPG Enterprises	0.3
5. Titan Industries Ltd.	0.3
6. Bata India Ltd.	0.2
7. Amway India Enterprises	0.2
8. Margin Free Market Pvt Ltd.	0.2
9. Indian Rayon Corp Ltd.	0.1
10. Arvind Brands Ltd.	0.1
อื่น ๆ	97.5
รวม	100.0

Source : Euromonitor International, "Retailing in India", July 2006.

ในปี 2548 *LG Electronics India Ltd.* ถือเป็นผู้นำตลาดค้าปลีกในอินเดีย โดยเน้นจำหน่ายสินค้าคงทนที่มีเทคโนโลยีสมัยใหม่และการใช้กลยุทธ์ทางการตลาดแบบเชิงรุกด้วยการเจาะตลาดอินเดียผ่านระบบแฟรนไชส์ โดยมีการขยายร้านค้าไปตามพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศอย่างเป็นระบบ ขณะที่ *Pantaloon Retail India Ltd.* และ *RPG Enterprises* ซึ่งครองส่วนแบ่งตลาดสูงในอันดับต้น ๆ จำหน่ายสินค้าหลากหลายประเภททั้งที่เป็นของชำและไม่ใช่ของชำ แต่ *Pantaloon Retail India Ltd.* มีข้อได้เปรียบในด้านการเป็นผู้บุกเบิกตลาดในลำดับแรก ๆ และเน้นตั้งร้านค้าในย่านธุรกิจของเมืองขนาดใหญ่ในอินเดีย อาทิ เมืองไฮเดอราบาด เมืองมุมไบ เป็นต้น ประกอบกับมีการจ่ายเงินเดือนพนักงานสูงเพื่อดึงดูดให้ผู้มีความสามารถเข้ามาร่วมงานด้วย สำหรับผู้ครองตลาดติด 1 ใน 10 รายอื่น เช่น *Raymond Ltd.* จะเน้นจำหน่ายสินค้าเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม โดยตั้งร้านค้ากระจายอยู่ทั่วประเทศ ส่วน *Titan Industries Ltd.* เน้นจำหน่ายสินค้าฟุ่มเฟือย อาทิ นาฬิกา เครื่องประดับ และของใช้ส่วนตัวอื่น ๆ ทำให้มีกำไรค่อนข้างสูง นอกจากนี้ ยังเน้นขยายธุรกิจด้วยการเปิด Outlet โดยใช้กลยุทธ์เอาใจใส่และคำนึงถึงความต้องการของผู้บริโภค และมีการร่วมมือกับบริษัทต่างชาติในการออกแบบสินค้าที่มีความทันสมัย เพื่อทำตลาดในกลุ่มผู้บริโภคที่มีฐานะร่ำรวยเช่นเดียวกับกลยุทธ์ของ *Bata India Ltd.*

ส่วนเศรษฐกิจต่างประเทศ ฝ่ายวิชาการ

ตุลาคม 2549